

april '69

kunstwerk van de maand

Het afgebeelde kunstwerk is gedurende de maand april geëxposeerd in de hal van het Centraal Museum
Agnietenstraat 1 (Buslijn 2)

nederlandse school

Christus op de koude steen,
lindehout, ca. 1500,
h. 37,5 cm.
Hist.cat. 1928 nr. 1502

De historische periode, die men de middeleeuwen noemt, heeft sinds de op haar volgende tijden tot op onze dagen de epitheta „primitief” en „donker” meegekregen. Vooral sinds de 18e eeuw berust de toekenning van deze adjectiva op een hardnekkige traditie met een ontstellende miskenning van onbegrip voor het juiste feitenmateriaal. Toch kan niemand aan de middeleeuwen een behoorlijke dosis fantasie, gepaard met een even grote romantiek (avant la lettre) ontzeggen.

Laat deze fantasie in de „Bestiaria” bijvoorbeeld (moraliserende en symboliserende boeken met allerlei gefantaseerde dierenvoorstellingen) zich op een nogal „wilde” manier uiten, in andere opzichten, zoals bijvoorbeeld in de devotie, gaf zij de mogelijkheid bovennatuurlijke dingen of historische feiten in een gewoon-menselijke gedachtengang te betrekken en voor te stellen.

Al bestaat er niet de minste historische zekerheid dat Christus, toen op Golgotha het kruis werd klaar gemaakt, in afwachting van de definitieve voltrekking van zijn lijdensweg, vermoeid van de tocht en uitgeput door de pijn, op een stuk rots is gaan zitten, wat kan men beter veronderstellen in de lijn van de menselijke gedragingen? Want waar de tekst van het Passieverhaal in het Evangelie verstek liet gaan, daar wisten de middeleeuwen raad op, met allerlei eigen aanvullingen in een ongecompliceerde redenering. Wellicht moet de eerste oorsprong van de plastische uitbeelding van het thema gezocht worden in het religieuze toneel van de middeleeuwen, waar schilders en beeldhouwers evenveel vrome lering als kunstzinnige inspiratie uit trokken.

De voorstellingswijze van Christus, die op Golgotha, aangeduid door het doodshoofd, zijn kruisiging zit af te wachten, is bekend vanaf het einde der 14e eeuw, en vond haar verspreiding vooral in de franse, de nederlandse en de duitse middeleeuwse kunst. De gebeeldhouwde of geschilderde voorstellingen werden niet alleen in de kerken aangebracht, maar kwamen ook vrij veelvuldig in de ziekenhuizen voor ter stichting en morele opwekking van de zieken. De geestelijken, belast met de didactische interpretatie van alle afbeeldingen en beelden in de kerken konden met veel vrucht aan de gelovigen, gezonden en zieken, het voorbeeld van Christus voorhouden, die, zoals in het Oude Testament Job door iedereen verlaten op zijn mesthoop zat, in zijn eenzaamheid slechts een stuk harde en koude rots vond om op te rusten in afwachting van zijn pijnlijke dood en van zijn glorievolle verrijzenis.